

Het Veluws heideschaap, ras van het jaar in een cirkel

De heidevelden op en rond de Veluwe worden al decennialang begraasd door het Veluws heideschaap. Dit heideschaap, dat door de SZH is aangewezen als het ras van het jaar 2015, had aan het begin van de vorige eeuw een belangrijke rol in de bemesting van landbouwgrond. Met de komst van kunstmest werd deze vorm van schapen houden overbodig. Dat betekende bijna het einde voor het Veluws heideschaap.

Vanaf de jaren zestig kwam men er gelukkig achter dat het schapenras Veluws heideschaap zeer goed werk doet in het beheer van de heide. Door dit nieuwe gebruikersdoel werd net op tijd ingegrepen om het ras te redden. De overgebleven schapen werden ingezet om weer een grotere populatie met vitale schapen te verkrijgen. De scha-

pen waren opgedeeld in een aantal kuddes voor het beheer van de verschillende heidevelden. Zoals vaak het geval is bij het fokken met kleine populaties, was inteelt onvermijdelijk. Dat was dan ook overduidelijk te zien tijdens de komst van de lammeren. Lammeren met een varkensbekje (overbeet), kromme poten of een doorgezakte rug

waren geen uitzondering. Dit gaf aan dat er verandering moest komen in de manier van fokken.

Rammencirkel

Een oplossing om een ras genetisch weer gezond te krijgen, is het invoeren van een roulatieschema. Dit houdt in dat er niet wordt gefokt met mannelijke nakomelingen uit de eigen populatie (kudde), maar dat jonge mannelijke fokdieren uit een andere populatie worden gehaald. Zo ontstaat er een grotere genetische diversiteit en wordt de kans op inteelt verkleind. Een voorbeeld van een roulatieschema is een rammencirkel. Na overleg werd eind jaren tachtig besloten zo'n rammencirkel op te starten bij het Veluws heideschaap (zie figuur 1), waardoor inteelt en de afwijkingen zouden moeten verminderen. Ook na de jaren tachtig heeft de populatie van het Veluws heideschaap te maken gehad met tegenslagen en regelingen die van invloed waren op de fokkerij. Zo zijn hele kuddes geruimd door de uitbraak van mond- en klauwzeer. Ook de verplichte selectie op gevoeligheid voor scrapie sloot in het begin veel dieren uit voor de fokkerij, waardoor de kans op inteelt toenam.

Sterker door samenwerking

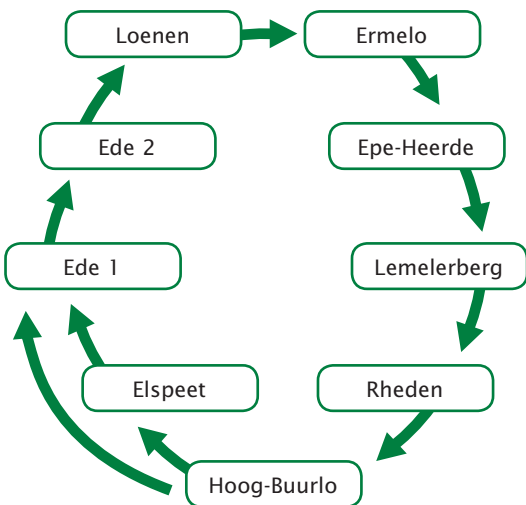
Ondanks deze tegenslagen hebben de herders door goede samenwerking het ras weten te behouden. Deze samenwerking wordt gekenmerkt door het gebruik van de rammencirkel. De huidige rammencirkel

Bezoek aan de kudde van Loenen op de SZH-vriendendag

Myrthe Maurice

van het jaar Ras van het jaar Ras van het jaar

Figuur 1: de rammencirkel voor het Veluws heideschaap

bestaat uit acht schaapskuddes die samenwerken in dit nieuwe fokprogramma. De samenwerking gaat als volgt: elke herder selecteert jaarlijks zijn beste jonge rammen, en deze dieren worden getest op gevoelig-

Herder Arjen Daalhuisen (tweede van rechts) vertelt bij de oude schaapskooi over de kudde van Loenen

heid voor scrapie. Uit de groep ongevoelige dieren kiest de ontvangende herder de beste rammen om die als fokram in te zetten in de eigen kudde (figuur 1). Door de jaren heen is er wat geschoven in de deelnemende kuddes maar de basis van de cirkel is altijd hetzelfde gebleven. De kudde van Elspeek neemt pas recentelijk deel aan de rammencirkel. Aangezien er wordt gefokt met de verhouding van één ram op twintig ooiën kan de kleine kudde van Elspeek nog niet genoeg rammen leveren aan de volgende kudde, waardoor ze nog niet volledig mee kunnen doen in de cirkel.

De doorgegeven rammen worden één jaar ingezet als fokram waarna ze worden verkocht. Doordat de herders de fokrammen niet inzetten in hun eigen kudde voorkomen ze dat een ram een sterk verwante ooi (bijvoorbeeld zijn moeder) dekt.

Een stap verder

De unieke samenwerking tussen de herders

Veluws heideschaap

en het toepassen van de rammencirkel heeft gezorgd voor een uniform ras dat aan zijn functie om de heide te begrazen weer kan voldoen. Op basis van gesprekken met herders lijken inteeltverschijnselen voor een groot gedeelte verleden tijd te zijn. Door al deze positieve tekenen lijkt de rammencirkel aan de verwachtingen te beantwoorden.

Toch blijft de vraag of het ras genetisch ook verbeterd is, onbeantwoord. Daarom is er halverwege dit jaar een onderzoek gestart naar de verschillende aspecten van het fokprogramma. In dit onderzoek wordt informatie over de fokkerij en de selectie van de fokdieren geïnventariseerd met behulp van DNA-onderzoek en enquêtes. Met de uitkomsten van dit onderzoek kan een betrouwbare uitspraak worden gedaan over de rammencirkel en zijn uitwerking op het ras. Het onderzoek wordt aan het einde van dit jaar afgerond en gepubliceerd. ●